

בכלל הלימוד הזה. עפ"י תוס'. וכן אין ללמוד קנין כסף מביאה ושטר שקונים באשה — שכן ישנן בעל כרחך באישות, ביאה ביבמה ושטר בגירושין (ה.).

קידושי כסף הגם מן התורה. כן הוכיחו ראשונים מכמה וכמה סוגיות (ע' רמב"ן ט: ועוד). ואולם הרמב"ם (אישות א, ב, ג, כ ובתשובה שנה) כתב שמדברי סופרים הם, שכל דין הנלמד ממדות שהתורה נדרשת בהן אינו נחשב 'דאורייתא' אלא אם נאמר עליו בפירוש כן. (וע' בלשון הגמרא להלן כד: שן ועין התורה זכתה לו... שאר אברים מדרש חכמים). ויש אומרים שחזר בו הרמב"ם מדבריו. ויש מפרשים בדעתו שאמנם קדושי כסף קרויים 'דברי סופרים' אבל חלים הם מדין תורה (עפ"י רשב"ץ. וע' שערי שמועות ב. ד"ה הר"מ).

ב. קידושי קטנה — לאביה, שהרי נאמר את בתי נתתי לאיש הזה. השתא אביה מקבל קידושיה ואיהי שקלה כספא!?

בנערה — אמר רב יהודה אמר רב: ויצאה חנם אין כסף — אין כסף לאדון זה (שאמה עבריה יוצאת ממנו בסימני נערות) אבל יש כסף לאדון אחר (בשעה שהיא יוצאה מרשותו, בקידושין). ישנה דעה אחת בגמרא (להלן מג:): שנערה יכולה לקדש עצמה. ומכל מקום אביה זכאי בכסף הקדושין שקיבלה.

וכן שטר וביאה דינם ככסף, שאביה זכאי בהם, לקבל את השטר ולמוסרה לביאת קדושין. (והיתה ל'איש אחר — הוקשו הוויות אהדדי. כתובות מז:).

אמרו בירושלמי שיכול האב למוסרה לקידושי ביאה וליטול שכר על כך (מובא בתוס'). — שזכתה לו תורה זכות קידושיה לגמרי, אבל אילו היה רק כשליח שלה, לא היה תוקף להתנאותו לקבל שכר מהמקדש, וכמו אילו יתנה השליח על שכר משלחו אין ממש בהתנאותו. (ברכת שמואל). ומכל מקום אפשר שזכות קבלת הכסף הוא שלה, והאב זוכה ממנה, וכן משמע מדברי הרשב"א יט.).

אמר רב הונא אמר רב: מגין שמעשה הבת לאב שנאמר וכי ימכר איש את בתו לאמה (מיותר לדרשה) — מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה. (ובנערה מדובר, כי קטנה אינה צריכה קרא, כי כיון שיכול למכרה לאמה ודאי מעשה ידיה שלו. כתובות מז:).

דף ד

ה. מה דין מכירת בתו אילונית ויצאתה לחירות?

אילונית, הגם שאין לה סימני נערות, נמכרת היא לאמה על ידי אביה בקטנותה, והיא יוצאה לחרות בבגרותה, בהיותה בת עשרים (רש"י). כן דרשו מן הכתוב ויצאה חנם אין כסף — 'יצאה חנם' אלו ימי בגרות. 'אין כסף' אלו ימי נערות. ואי אתה מוצא יציאה בבגרות אלא באילונית שאין לה נערות. [לדעת רב אשי, צריכים לימוד מיוחד לכך שהאילונית נמכרת. ומדברי אביי מבואר שחולק].

א. לדברי רב (ביבמות פ. וכן פסק הרמ"ה ועוד), האילונית בהגיעה לגיל עשרים נעשית בוגרת למפרע. ולפי זה אם מכרה לאחר היותה בת י"ב והוברר אח"כ שהיא אילונית, המכירה בטלה למפרע וצריך הרב להחזיר לה דמי מעשה ידיה. ואולם אינה נעשית בוגרת למפרע אלא משעה שהביאה סימני אילונית, הלכך אם מכרה בהיותה בת ט"ו ולא הביאה סימני אילונית אלא בהיותה בת י"ז, כאשר הגיע לעשרים והוברר בודאות שהיא אילונית, מחזיר

מעשה ידיה מעת היותה בת י"ו, אבל מט"ו עד י"ז היתה קטנה ומכירתה מכירה. (עפ"י רב"ד, מובא בראשונים — כהסבר המשנה-למלך).
ויש להסתפק האם ביד האב למכרה לאמה לאחר י"ב שנה, כאשר הביאה סימני אילונית [אבל עדיין אינה אילונית בודאות עד עשרים, כאמור], או שמא יכולה לטעון אילונית אני ובוגרת. (משנה למלך עבדים ד, א. וכן נראית דעת המנחת-חינוך (מג, ג, תקנו, ד) נוטה, שאין יכול למכרה).
ב. מכרה בת עשר ולא הביאה סימנים, הרי היא יוצאת בשש, בהיותה בת ט"ז. ואם הוברר אחר כך שהיא אילונית, לדברי רב הוברר שהיתה בוגרת מי"ב ומחצה, וצריך להחזיר לה מעשה ידיה שמאותה שעה. (ריטב"א. והמשל"מ תמה מדוע אינה נעשית בוגרת מי"ב. וכן תמה החזו"א. וכן נראה לפום ריהטא מדברי הנוב"י בתשובתו לבעל יד דוד (מובאת שם), שנעשית בוגרת למפרע מי"ב. ואולם בתשובה אחרת בנוב"י (תנינא אה"ע מג) כתב להצדיק דברי הריטב"א שלעולם לא משכחת בוגרת פחות מי"ב ומחצה).

דין תושב ושכיר של כהן באכילת תרומה, נתבאר ביבמות ע.

1. מהו המקור בתורה לקידושי ביאה?

כי יקח איש אשה ובעלה — מלמד שנקנית בביאה. כן שנה רבי בברייתא. ורבי יוחנן דרש (ט): מכי ימצא איש שכב עם אשה בעלת בעל... — מלמד שנעשה לה בעל על ידי בעילה. (אבל מובעלה סובר שאין ללמוד, כי הייתי אומר שאינה מקודשת עד שיקדש בכסף ויבעול) [אין ללמוד קידושי ביאה מיבמה — שכן זקוקה ועומדת, תאמר בזו שאין זקוקה ועומדת. ואין ללמוד מכסף ושטר — שכן קניינם מרובה. (ה.ה)].

א. נחלקו הדעות בדין אמירה בקידושי ביאה; יש סוברים שהבא על הפנויה בפני עדים חוששים שמא היתה כוונה לשם קידושין כי חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וגמר ובעל לשם קדושין. ויש חולקים [מלבד באשתו שגירשה או שקדש על תנאי ובעל או קדש קדושין פסולים ובעל, בכל אלו שייכת חזקה זו]. והכרעת הפוסקים שאינה מקודשת. (ערי"ף יבמות פ"ב ורא"ש שם אות ג; רמב"ן ורשב"א גטין פא: רמב"ם גירושין י, יט; רמ"א אה"ע לג, א. וערש"י ב. ד"ה בכסף, ובמפרשים שם. וע"ע זכר יצחק יד וסוסי"ט טז).
ב. יש מי שכתב שלדעת התוספתא והירושלמי — דלא כתלמוד דידן — קידושי ביאה שונים מכסף ושטר, שעצם המעשה הוא הקנין, ואין צורך בעדי קיום ולא באמירה, ואין מועיל בה תנאי, אלא כל ביאה לשם אישות קונה. (ע' זכר יצחק יד. אבל אין הלכה כן כמבואר בפוסקים).

דף ה

1. א. מהו המקור לקידושי שטר?

ב. האם חופה קונה?

א. ויצאה והיתה — מקיש הויה ליציאה, מה יציאה בשטר אף הויה נמי בשטר.
[ואין ללמוד בקל וחומר מכסף שאינו מוציא ומכניס, שטר שמוציא בדין שיכניס — שיש לפרוץ מה